

Порівняльні дослідження в соціології

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів і медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/заочна/дистанційна/змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кред. ЄКТС/120 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття:</i>
Мова викладання	<i>Українська/Англійська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: к.с.н., доцент Коржов Геннадій Олександрович, korzhovga@gmail.com</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Дана дисципліна є відповіддю на сучасний тренд до все більш широкого застосування порівняльного підходу в суспільних науках, який спостерігається останнім часом і який надає можливість отримати знання, яке є більш надійним і придатним для широких узагальнень. На основі компаративного аналізу процесів і явищ в різних країнах, культурах і суспільствах можна виявити закономірності та соціальні механізми, що носять більш універсальний характер, і водночас, зрозуміти ті властивості, які є неповторними або специфічними. В умовах глобалізації та посилення взаємозалежності між країнами та народами, потреба в розумінні того, в чому вони схожі, а в чому – відмінні, стає не просто виявом природної людської допитливості, але й життєво необхідним інтелектуальним ресурсом. В рамках запропонованої дисципліни студенти матимуть можливість зрозуміти, яким чином планується та проводиться порівняльне дослідження, які результати дозволяє отримати, як допомагає виявити схоже та відмінне, в чому його можливості та обмеження. Розгляд конкретних порівняльних досліджень з багатоманітних тем продемонструє, наскільки цікавим та плідним є цей напрям наукових пошуків. Студенти дізнаються, що об'єднує українців з іншими країнами та культурами, які цінності та життєві настанови ми поділяємо з

представниками європейських країн. Порівняльні дослідження дозволяють виявити такі закономірності суспільного життя, які є спільними для багатьох країн, об'єднаних певною моделлю інституційних зв'язків і рівнем розвитку, і водночас не лежать на поверхні, є прихованими та нетривіальними.

В процесі вивчення дисципліни «Порівняльні дослідження в соціології» студенти здобудуть знання теоретико-методологічних засад організації та проведення порівняльних досліджень; познайомляться з результатами міжнародних порівняльних досліджень за участю України, в тому числі Європейського соціального дослідження, ESS; Світового дослідження цінностей, WVS; Програми міжнародного соціального дослідження, ISSP; отримають практичні вміння та навички роботи з використання порівняльних показників, індикаторів, індексів і рейтингів, а також з вибудовування міжкультурної комунікації.

Засвоївши дану дисципліну, студенти розширять свій науковий світогляд, з більшою увагою та зацікавленістю спостерігатимуть за міжкультурними та міжнаціональними відмінностями, зможуть більш гармонійно вибудовувати взаємини з представниками інших народів. Ці компетентності стануть в нагоді як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності. Зокрема, в умовах все більшої відкритості нашого соціуму і зростання мобільності контакти з людьми інших культур стають все частішими та інтенсивнішими, але автоматично не стають більш злагодженими. Праця та навчання в інтернаціональних колективах вимагає більшою толерантності, розуміння образу життя, культури, традицій та цінностей Іншого. Водночас, знайомство з науково обґрунтованими даними та аналітичними моделями сприятиме розвінчання штучно створюваних чи роздмухуваних відмінностей, наслідком яких часто стають ксенофобія, конфлікти, чи навіть війни та геноцид.

В ході семестру кожний студент за обраною темою здійснює підготовку та написання домашньої контрольної роботи (див.: Додаток В) у вигляді власного міні-проекту з презентації порівняльного дослідження.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є поглиблення у студентів здатностей:

- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК09);
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК10);
- Здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості (ЗК14);
- Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (ФК01);
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (ФК06);
- Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців (ФК07);
- Здатність здійснювати аналіз соціальних причин та наслідків конфлікту (ФК09).

Завданням дисципліни є формування наступних результатів навчання:

- Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі (PH03);
- Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач (PH04);
- Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації (PH07);
- Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури (PH08);
- Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів (PH10);
- Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців (PH11).

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість творчо застосовувати різноманітні методи обробки та аналізу кількісної та якісної соціологічної інформації, яка стосується різних держав, суспільств і культур; формулювати, обґрунтовувати та емпіричним шляхом верифікувати дослідницькі гіпотези описового та пояснювального типу; створювати та модифікувати бази (масиви) даних, здійснювати різноманітні перетворення змінних з метою поглиблення аналізу; а також відкривати латентні, приховані соціальні зв'язки, встановлювати причини, механізми та закономірності протікання соціальних конфліктів за допомогою кількісного аналізу даних соціологічних досліджень; вміти правильно застосовувати різноманітні кількісні індикатори для аналізу конфліктогенного потенціалу тої чи іншої сфери суспільного життя і на основі цього здійснювати раннє та ефективне попередження соціальних конфліктів і їх врегулювання. Отримані навички сприятимуть професійному зростанню майбутніх фіхівців у сфері врегулювання конфліктів і медіації.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для успішного засвоєння даної дисципліни студенти мають пройти навчання з наступних навчальних дисциплін: «Загальна соціологія – 1, 2», «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень – 1», «Вступ до соціологічної професії», «Математичні та статистичні методи аналізу соціальної інформації – 1, 2», «Основи роботи з числовою соціальною інформацією». Крім того, бажано також мати базові навички роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням з обробки та аналізу кількісної соціальної інформації (напр., Excel та/або OCA, SPSS), середній рівень володіння англійською мовою не нижче A2.

Отримані під час навчання з даної дисципліни знання, вміння та навички можуть з успіхом застосовуватись при опануванні в подальшому таких дисциплін, як «Соціальна статистика і

демографія», «Нерівності, конфлікти і соціальна справедливість», «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень – 3», «Соціологічні дослідження соціальних структур, організацій та управління – 1, 2», «Моделювання та прогнозування конфліктів», «Комп’ютерний аналіз соціологічної інформації» та інших спеціальних і галузевих соціологічних дисциплін, а також при написанні бакалаврської кваліфікаційної роботи.

3. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Порівняльні дослідження в структурі соціологічного знання: теоретико-методологічні засади				
Тема 1.1. Поняття та особливості порівняльного дослідження	7	2	2	3
Тема 1.2-1.3. Типологія порівняльних досліджень та їх функції	13	4	4	5
Тема 1.4. Коротка історія становлення порівняльних досліджень в соціології	7	2	2	3
Тема 1.5. Основні етапи розвитку компаративних досліджень в новітній соціології	7	2	2	3
Тема 1.6. Порівняльні кейс-стаді	6	2	2	2
Тема 1.7. Програмування, вимірювання та операціоналізація в кількісному порівняльному дослідженні	6	2	2	3
Тема 1.8–1.9. Методологія порівняльних досліджень	13	4	4	5
Разом за розділом 1	60	18	18	24
Розділ 2. Порівняльні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій.				
Тема 2.1. Компаративна історико-соціологічна методологія	6	2	2	2
Тема 2.2. Макросоціологічні порівняльні дослідження	7	2	2	3
Тема 2.3. Компаративні дослідження в області політичної соціології	6	2	2	2
Тема 2.4. Парадигми розвитку та порівняльні дослідження	7	2	2	3
Тема 2.5. Суспільні трансформації в компаративному контексті	7	2	2	3
Тема 2.6. Структура та динаміка цінностей в модерному соціумі: компаративний аналіз	7	2	2	3
Тема 2.7. Задоволеність життям і рівень	6	2	2	2

щастя в компаративному контексті				
Тема 2.8. Створення міжнародних індексів як окремий напрям компаративістики	7	2	2	3
Тема 2.9. Використання результатів порівняльного дослідження в науці і соціальній практиці	7	2	2	3
Разом за розділом 2	60	18	18	24
Усього годин	120	36	36	48

Заочна форма навчання

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Порівняльні дослідження в структурі соціологічного знання: теоретико-методологічні засади				
Тема 1.1. Поняття та особливості порівняльного дослідження	7	2	2	6
Тема 1.2-1.3. Типологія порівняльних досліджень та їх функції	13	4	4	12
Тема 1.4. Коротка історія становлення порівняльних досліджень в соціології	7	2	2	6
Тема 1.5. Основні етапи розвитку компаративних досліджень в новітній соціології	7	2	2	6
Тема 1.6. Порівняльні кейс-стаді	6	2	2	6
Тема 1.7. Програмування, вимірювання та операціоналізація в кількісному порівняльному дослідженні	6	2	2	6
Тема 1.8–1.9. Методологія порівняльних досліджень	13	4	4	12
Разом за розділом 1	58	2	2	54
Розділ 2. Порівняльні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій.				
Тема 2.1. Компаративна історико-соціологічна методологія	6	0	0	6
Тема 2.2. Макросоціологічні порівняльні дослідження	8	2	0	6
Тема 2.3. Компаративні дослідження в області політичної соціології	7	0	0	7
Тема 2.4. Парадигми розвитку та порівняльні дослідження	6	0	0	6
Тема 2.5. Суспільні трансформації в компаративному контексті	8	2	0	6
Тема 2.6. Структура та динаміка цінностей в модерному соціумі: компаративний аналіз	7	0	0	7
Тема 2.7. Задоволеність життям і рівень щастя в компаративному контексті	6	0	0	6

Тема 2.8. Створення міжнародних індексів як окремих напрям компаративістики	7	0	1	6
Тема 2.9. Використання результатів порівняльного дослідження в науці і соціальній практиці	7	0	0	7
Разом за розділом 2	62	4	1	57
Усього годин	120	6	3	111

4. Навчальні матеріали та ресурси

4.1. Базова література:

1. Берри Д.В., Пуртинга А.Х, Сигалл М.Х., Дасен П.Р. Кросс-культурная психология. Исследования и применение / Пер. с англ. – Харьков: Изд-во Гуманитарный центр, 2007.
2. Кон М. Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л. Кона і його співпрацівників. – 2-ге вид. – К.: КМІС, 2013.
3. Украинское общество в европейском пространстве. Под ред. Е. Головахи, С. Макеева. – К.: Институт социологии НАНУ; Харьковский национальный университет им. В.Н.Карамзина, 2007.
4. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. – Львів: Колір ПРО, 2020.
5. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций. – М.: Аспект-Пресс, 1999.

4.2. Допоміжна література

1. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005 – 2007 – 2009. – К.: Інститут соціології НАН України, 2010. – 118 с.
2. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006.
3. Гринфельд Л. Национализм. Пять путей к современности. – М.: ПЕР СЭ, 2008.
4. Доган М., Пеласси Д. Сравнительная политическая социология. – М.: Соц.-полит. журнал, 1994.
5. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития. – М.: Новое издательство, 2011.
6. Кон М. Міжнаціональні порівняльні дослідження як аналітична стратегія. Американська соціологічна асоціація. Президентське звернення 1987 року // Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л. Кона і його співпрацівників. – 2-ге вид. – К.: КМІС, 2013. – С. 324 – 353.
7. Мацумото Д. Психология и культура / Д. Мацумото. – СПб.: Питер, 2002.
8. Норгаард О. Економічні інституції та демократична реформа. Порівняльний аналіз посткомуністичних країн. – К.: Ніка-Центр, 2007.
9. Россияне и поляки на рубеже столетий. Опыт сравнительного исследования социальных идентификаций (1998 – 2002 гг.) / Сост. Е.Н.Данилова, В.А.Ядов. – СПб.: Изд-во РХГА, 2006.
10. Современная сравнительная политология: Хрестоматия / Моск. обществ. науч. фонд; Науч. ред. Г.В. Голосов, Л.А. Галкина. - М.: МОНФ, 1997.
11. Сравнительная социология. Избранные переводы. – М.: Academia, 1995.

4.3. Навчальні онлайн ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua> – Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.

3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua> – Онлайн-курси України та світу.
5. <https://coursera.org> – Онлайн-курси.
6. <http://www.gesis.org> – Архів даних міжнародних порівняльних соціологічних досліджень.

Всі зазначені вище джерела є доступними в Інтернеті або на сторінці дисципліни в Google Classroom, а також в методичному кабінеті кафедри соціології (ауд. 503, корп.7). Обов'язкові до прочитання фрагменти будуть вказані під час проходження відповідних тем.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
Розділ 1. Порівняльні дослідження в структурі соціологічного знання: теоретико-методологічні засади	
Тема 1.1. Поняття та особливості порівняльного дослідження	
1	<p>Актуальність порівняльних досліджень. Чинники зростання ролі компаративістики в сьогочасному світі: суспільно-історичні та науково-пізнавальні.</p> <p>Багатозначність поняття «порівняльне дослідження». Трактуювання Е.Ойен, П.Кенкмана та інших. Порівняльні (співставні) дані про соціальні явища і процеси як предмет курсу. Завдання курсу.</p> <p>Завдання на СРС: Лонгїтюдне та панельне дослідження: спільне та відмінне.</p>
Тема 1.2-1.3. Типологія порівняльних досліджень та їх функції	
2-3	<p>Соціологічне порівняння в широкому та вузькому значеннях. Порівняльний метод як особлива стратегія соціологічного дослідження. Межі та цілі компаративних досліджень. Логіка порівняльного методу.</p> <p>Дві стратегії крос-національного дослідження: кількісна та якісна, їх співвідношення. Два типи крос-національних досліджень: орієнтовані на аналіз 1) випадків або 2) змінних.</p> <p>Завдання на СРС: Розвиваюче дослідження (development research), його можливості та обмеження.</p>
Тема 1.4. Коротка історія становлення порівняльних досліджень в соціології	
4	<p>Ранній етап становлення теорії та практики крос-національних досліджень. Моделі соціетальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера. Крос-національна методологія в працях М. Вебера („ідеальні типи”), К. Маркса та Е. Дюркгейма. Порівняльні дослідження Г. Лебона, Г. Тарда, Ф. Тьоніса, Г. Зимеля, А. де Токвіля. Роботи П. Сорокіна в царині міжнаціональних і міжкультурних порівнянь. Праця М.Костомарова «Дві руські народності» (1861).</p> <p>Завдання на СРС: Крос-культурне дослідження демократії у Франції та США А. де Токвіля.</p>
Тема 1.5. Основні етапи розвитку компаративних досліджень в новітній соціології	
5	<p>Розвиток порівняльної соціології в умовах мінливості інтересу вчених до компаративних досліджень. Перший етап розвитку – кін. XIX – поч. XX ст. Інституціоналізація порівняльних досліджень в 1920-і роки в США (Чиказька школа). Загальна характеристика другого етапу. Поява міждержавних, міжкультурних і порівняльно-історичних досліджень, розширення сфери діяльності організацій, співвідношення досліджень комерційного характеру і університетської науки. Створення інститутів порівняльних досліджень. Віденський центр інформації та документації в області соціальних наук і Міжнародна соціологічна асоціація як сучасна інфраструктура порівняльних</p>

	<p>досліджень. Третій етап розвитку порівняльної соціології та її перспективи. Проблеми розвитку компаративної соціології на сучасному етапі. Інтенсивні (поглиблені) і екстенсивні (широкомасштабні) порівняльні дослідження. Вивчення окремих випадків і метааналіз як різновид порівняльного аналізу. Розвиток порівняльної соціології в Україні.</p> <p>Завдання на СРС: Зробити таблицю «Порівняння основних етапів розвитку порівняльних досліджень».</p>
	<p>Тема 1.6. Порівняльні кейс-стаді</p>
6	<p>Вибір на основі залежної змінної. Selection bias. Розрізнення між необхідними та достатніми умовами. Вибір на основі незалежної змінної. Розмір вибірки в порівняльних кейс-стаді. Необхідність і достатність. Методологія негативного випадку як дослідницька стратегія та межі її застосування. Методологія девіантного випадку. Дедуктивна логіка дослідження.</p> <p>Завдання на СРС: Короткий аналітичний опис одного порівняльного дослідження на основі кейс-стаді.</p>
	<p>Тема 1.7. Програмування, вимірювання та операціоналізація в кількісному порівняльному дослідженні</p>
7	<p>Категорії аналізу. Класична категоризація. Застосування категорій до аналізу нових випадків. Некласична категоризація. Каузальне моделювання. Методи спостереження. Формування концептів і категорій та їх еквівалентність. Проблема еквівалентності в інтерпретації значень, дефініцій і концептів. Формальна та функціональна еквівалентність концептів (Марш). Чотири широких методологічних підходи до проведення крос-національного компаративного дослідження (Ойен Е.). Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення. Методологічні проблеми та шляхи їх вирішення: незалежність випадків („проблема Галтона”), вибір країн, порівнювальність одиниць аналізу, програма експериментального дослідження, отримання та використання вторинних даних, формування та обґрунтування вибірки, конструювання та валідація інструменту, переклад та еквівалентність стимулів, польовий відгук, інтерпретація суперечливих результатів, відбір, підготовка персоналу та контроль за ним, міжнаціональна координація.</p> <p>Завдання на СРС: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення.</p>
	<p>Тема 1.8–1.9. Методологія порівняльних досліджень</p>
8-9	<p>Загальні проблеми діахронних (повторних) досліджень. Труднощі досліджень, розтягнутих і в часі і в просторі. Проблема відтворюваності соціологічних даних, пов’язаних з новими концептуальними підходами і методичними нововведеннями при повторних вимірах. Рішення завдання методики вимірювання: поставити респондентів в двох дослідженнях в еквівалентну ситуацію. Забезпечення лінгвістичної еквівалентності (стратегія дослівного перекладу, еквівалентність на змістовному рівні). Залучення до дослідження білінгвів як умова успішності дослідження.</p> <p>Еквівалентність порівняльного дослідження. Проблеми еквівалентності методів вимірювання (концептуальна еквівалентність, тип вимірювання, лінгвістична еквівалентність). Еквівалентність щодо одиниць вимірювання та аналізу (побудова та реалізація вибірки). Презентація даних (єдиний формат обробки даних, документування етапів проекту). Врегулювання відносин «інтерв’юер - респондент». Рішення методичних завдань і розробка концептуальних рамок проведення дослідження. Рішення проблеми співвіднесення системи понять,</p>

	показників і індикаторів з еквівалентними значеннями в порівняльних умовах. Взаємозалежність порівняльних досліджень і соціальних теорій. Особливості та проблемні питання підготовчого етапу міжнародного дослідження. Особливості та проблеми етапів збору і обробки соціологічної інформації в порівняльному міжнародному дослідженні. Методологічні аспекти поєднання кількісних і якісних методів. Умови та вимоги до порівняльного аналізу даних. Заключний етап компаративного міжнародного дослідження, підготовка підсумкових документів. Завдання на СРС: Порівняльні дослідження Чарльза Тіллі, Теди Скокпол та Шмоеля Ейзенштадта.
Розділ 2. Порівняльні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій	
	Тема 2.1. Компаративна історико-соціологічна методологія
10	Логіка порівняння. Різниця між універсальною та історично-обумовленою теорією. Порівняльні дослідження Чарльза Тіллі, Теди Скокпол та ін. Типи націоналізму (Лія Грінфельд, Крейг Калхун). Порівняння процесів модернізації (Алекс Інкелес, Шмуель Ейзенштадт). Обмеження теоретичних узагальнень. Завдання на СРС: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення.
	Тема 2.2. Макросоціологічні порівняльні дослідження
11	Порівняння націй на глобальному, агрегованому та індивідуальному рівнях. Планування дослідження. Стохастичні та детерміністичні концепції каузальності. Крос-секційна та лонгітюдна стратегія (дизайн) дослідження. Метод контролю. Альтернативне пояснення. Завдання на СРС: Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень.
	Тема 2.3. Компаративні дослідження в області політичної соціології
12	Міжнаціональна типологія політичної культури: дослідження п'яти націй Алмонда та Верби. Процеси демократизації в порівняльному розрізі (праці Адама Пшеворського, Аренда Лійпхарта, Семуеля Гантингтона та ін.). Завдання на СРС: Порівняльний аналіз моделей Гантингтона та Фукуями.
	Тема 2.4. Парадигми розвитку та порівняльні дослідження
13	Теоретичні підходи до проблеми розвитку: теорії модернізації, залежності та мир-системи. Емпіричні верифікації теорій в порівняльному ракурсі на рівні країн та регіонів. Дослідження Мелвіна Кона, Імануїла Валерстайна та ін. Дослідження мотивації досягнення Девіда Макклелланда. Завдання на СРС: Крос-національні дослідження ціннісних орієнтацій Рональда Інглхarta: теорія, методологія, емпіричні знахідки.
	Тема 2.5. Суспільні трансформації в компаративному контексті
14	Теоретичні моделі аналізу пост-соціалістичних змін: парадигми транзиту та трансформації. Україна в порівнянні з країнами колишнього СРСР, Центральної та Східної Європи, Латинської Америки: спільне та відмінне. Завдання на СРС: Євразійський барометр: Україна в порівнянні з іншими країнами пострадянського простору.
	Тема 2.6. Структура та динаміка цінностей в модерному соціумі: компаративний аналіз
15	Дослідження цінностей та ціннісних установок в порівняльному вимірі. Теорія базових індивідуальних цінностей Шалом Шварца як фундамент проведення

	<p>порівняльних досліджень. Теорія пост матеріалістичних цінностей Рональда Інглхарта та її використання в міжнародних порівняльних СД (Всесвітнє та Європейське дослідження цінностей). Типологія культурних вимірювань Герта Хофстеде як основа порівняльних досліджень: індекси дистанції влади, індивідуалізму, маскулінності, уникнення невизначеності, довготермінової орієнтації, індульгенції.</p> <p>Завдання на СРС: Участь України в Європейському соціальному дослідженні.</p>
	Тема 2.7. Задоволеність життям і рівень щастя в компаративному контексті
16	<p>Міжнародний індекс щастя: методологія та методика розрахунків. Об'єктивні та суб'єктивні чинники задоволеності життям. Складові задоволеності життям (сім'я, робота, дозвілля, друзі, суспільно-політичне життя, релігія тощо) та їх дослідження в компаративному контексті.</p> <p>Завдання на СРС: Порівняння задоволеності життям в Україні та інших державах, що трансформуються.</p>
	Тема 2.8. Створення міжнародних індексів як окремих напрям компаративістики
17	<p>Сутність та методологічні особливості розробки індексів для міжнародних порівнянь. Міжнародні інституції як організаційне підґрунтя для формування індексів (ООН, ПРООН, МОП, Світовий банк, ОЕСР, МВФ, МОМ тощо). Приклади міжнародних індексів та їхнє використання в процесі порівняння країн та макрорегіонів. Індекс розвитку людського потенціалу. Індекс миролюбства країн. Індекс сприйняття корупції.</p> <p>Завдання на СРС: Знайти приклад міжнародного індексу, проаналізувати методологію та методику його створення, результати.</p>
	Тема 2.9. Використання результатів порівняльного дослідження в науці і соціальній практиці
18	<p>Функції соціологічної інформації порівняльних досліджень різних видів. Аналіз функцій. Обґрунтування соціальних програм. Формування громадської думки. Інформаційно-просвітницька робота з різними групами населення. Співпраця зі ЗМІ. Підготовка та проведення наукових міжнародних конференцій. Написання наукових монографій і статей. Підготовка методологічної бази для майбутніх досліджень. Налагодження міжнародного співробітництва з проблемних питань на різних рівнях.</p> <p>Завдання на СРС: Практика використання результатів компаративних досліджень в різних країнах на національному і на міжнародному рівні.</p>

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СРС)
	Розділ 1. Крос-національні дослідження в структурі соціологічного знання
	Тема 1.1. Історія становлення та розвитку крос-національних досліджень
1	<p>Ранній етап становлення теорії та практики крос-національних досліджень. Моделі соціетальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера. Крос-національна методологія в працях М. Вебера („ідеальні типи”), К. Маркса та Е. Дюркгейма. Порівняльні дослідження Г. Лебона, Г. Тарда, Ф. Тьоніса, Г. Зимеля. Роботи П. Сорокіна в царині міжнаціональних і міжкультурних порівнянь.</p> <p>Завдання на СРС: Крос-культурне дослідження демократії у Франції та США А. де Токвіля.</p>

	Розділ 2. Методологічні особливості крос-національних досліджень
	Тема 2.1. Програмування, вимірювання, та операціоналізація в кількісному крос-національному дослідженні
2	Категорії аналізу. Класична категоризація. Некласична категоризація. Радіальні та родові категорії. Каузальне моделювання. Формування концептів і категорій та їх еквівалентність. Проблема еквівалентності в інтерпретації значень, дефініцій і концептів. Формальна та функціональна еквівалентність концептів (Марш). Чотири широких методологічних підходи до проведення крос-національного компаративного дослідження (Ойен Е.) Методологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Завдання на СРС: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення.
	Розділ 3. Крос-національні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій
	Тема 3.1. Макросоціологічні крос-національні дослідження
3	Порівняння націй на глобальному, агрегованому та індивідуальному рівнях. Планування дослідження. Стохастичні та детерміністичні концепції каузальності. Крос-секційна та лонгітюдна стратегія (дизайн) дослідження. Метод контролю. Альтернативне пояснення. Завдання на СРС: Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень.

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
	Розділ 1. Порівняльні дослідження в структурі соціологічного знання
	Тема 1.1. Історія становлення та розвитку порівняльних досліджень
1	Ранній етап становлення теорії та практики крос-національних досліджень. Моделі соціальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера. Крос-національна методологія в працях М. Вебера („ідеальні типи”), К. Маркса та Е. Дюркгейма. Порівняльні дослідження Г. Лебона, Г. Тарда, Ф. Тьоніса, Г. Зимеля. Роботи П. Сорокіна в царині міжнаціональних і міжкультурних порівнянь. Завдання на СРС: Крос-культурне дослідження демократії у Франції та США А. де Токвіля.
	Розділ 2. Методологічні особливості порівняльних досліджень
	Тема 2.1. Програмування, вимірювання, та операціоналізація в кількісному порівняльному дослідженні
2	Категорії аналізу. Класична категоризація. Некласична категоризація. Радіальні та родові категорії. Каузальне моделювання. Формування концептів і категорій та їх еквівалентність. Проблема еквівалентності в інтерпретації значень, дефініцій і концептів. Формальна та функціональна еквівалентність концептів (Марш). Чотири широких методологічних підходи до проведення крос-національного компаративного дослідження (Ойен Е.) Методологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Завдання на СРС: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні

	порівняння та узагальнення.
	Розділ 3. Порівняльні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій
	Тема 3.1. Макросоціологічні порівняльні дослідження
3	Порівняння націй на глобальному, агрегованому та індивідуальному рівнях. Планування дослідження. Стохастичні та детерміністичні концепції каузальності. Крос-секційна та лонгітюдна стратегія (дизайн) дослідження. Метод контролю. Альтернативне пояснення. Завдання на СРС: Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських занять – привити студентам навички та уміння:

- самостійно виділяти, узагальнювати та аналізувати основні положення теоретичних праць в області крос-національних досліджень;
- вільного володіння матеріалом та логічного мислення в процесі відповіді на поставлені питання за темою; застосовувати теоретичні роботи до аналізу соціально-економічних проблем сучасного суспільства.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
	Тема 1. Порівняльне дослідження як аналітична стратегія: історія та сучасність
1	1. Становлення теорії та методології порівняльних досліджень. 2. Крос-національна методологія в працях Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса. 3. Евристичні можливості порівняльної стратегії дослідження в соціології. Завдання на СРС: Крос-культурне дослідження демократії у Франції та США А. де Токвіля.
	Тема 2. Зародження традиції компаративістики в історії соціологічної науки
2	1. Порівняльний підхід в творчості М.Монтескьє. 2. Компаративне дослідження суспільного життя Франції та США А. де Токвіля. 3. Моделі соціетальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера. 4. Порівняльні дослідження Г. Лебона, Г. Тарда. 5. Праці Ф. Тьоніса і Г. Зимеля як зразки порівняльного дослідження в німецькій класичній соціології. Завдання на СРС: Моделі соціетальної еволюції О. Конта та Г. Спенсера.
	Тема 3. Компаративний метод в працях класиків соціологічної думки
3	1. Порівняльна методологія та її застосування в працях Е. Дюркгейма. 2. Творчість М. Вебера в царині компаративних досліджень. 3. Теоретико-методологічні основи порівнянь К. Маркса. 4. Порівняльні дослідження П.Сорокіна. Завдання на СРС: Порівняння крос-національних дослідницьких програм Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса.
	Тема 4. Типи компаративних досліджень.
4	1. Соціологічне порівняння в широкому та вузькому значеннях. Порівняльний метод як особлива стратегія соціологічного дослідження. 2. Дві стратегії порівняльного дослідження: кількісна та якісна, їх співвідношення. 3. Два типи компаративних досліджень: орієнтовані на аналіз випадків або змінних.

	<p>4. Розвиваюче дослідження (development research) та його евристичні можливості.</p> <p>Завдання на СРС: Розвиваюче дослідження (development research) та його евристичні можливості.</p>
	Тема 5. Нація як одиниця аналізу та культурний плюралізм
5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «нації» як змінної в порівняльних дослідженнях. 2. Культурний релятивізм і порівняльна методологія. 3. Компаративні дослідження політичних культур і національних цінностей. <p>Завдання на СРС: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення.</p>
	Тема 6. Понятійний апарат компаративного дослідження.
6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Категорії аналізу. 2. Класична та неklasична категоризації. 3. Радіальні та родові категорії. 4. Формування концептів і категорій. <p>Завдання на СРС: Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень.</p>
	Тема 7. Структурні та соціокультурні пояснення в крос-національних дослідженнях
7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Структурний та соціокультурний підходи в соціології. 2. Застосування двох типів пояснення в компаративістиці. 3. Історія, соціальна структура та індивід. <p>Завдання на СРС: Структурні та соціокультурні моделі аналізу пост-соціалістичних трансформацій.</p>
	Тема 8. Методологічні особливості кількісних порівняльних досліджень
8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема еквівалентності в інтерпретації значень, дефініцій і концептів. Формальна та функціональна еквівалентність концептів. 2. Співмірність вимірювального інструментарію в міжнародних порівняннях. 3. Теорія та класика порівняльних досліджень (Мелвін Кон, Алекс Інкелес). <p>Завдання на СРС: Методологія негативного випадку як дослідницька стратегія та межі її застосування. Методологія девіантного випадку.</p>
	Тема 9. Порівнюваність та надійність в міжнародних опитуваннях
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне обґрунтування порівняльного міжнародного опитування. 2. Вимірювання в порівняльному дослідженні. 3. Репрезентативність, валідність та надійність як критерії міжнародних опитувань. <p>Завдання на СРС: Розвиваюче дослідження (development research), його можливості та обмеження.</p>
	Тема 10. Кількісні порівняльні дослідження.
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняння націй на глобальному, агрегованому та індивідуальному рівнях. 2. Планування дослідження стратегія (дизайн) дослідження. 3. Вимірювання в кількісному порівняльному дослідженні: репрезентативність, валідність та надійність. <p>Завдання на СРС: Крос-національні дослідження ціннісних орієнтацій Рональда Інглхарта: теорія, методологія, емпіричні знахідки.</p>
	Тема 11. Порівняльні дослідження в руслі якісної парадигми
11	<ol style="list-style-type: none"> 1. Якісна парадигма: сутність, характеристики, відмінність від кількісної парадигми. 2. Порівняльні кейс-стаді як різновид якісного крос-національного дослідження. 3. Приклади класичних порівняльних досліджень в руслі якісної парадигми. <p>Завдання на СРС: Порівняльний аналіз становлення та розвитку націоналізму Л.Грінфельд (кейс-стаді п'яти країн).</p>
	Тема 12. Історико-соціологічні порівняльні дослідження

12	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місце кейс-стаді в порівняльних дослідженнях. 2. Усна історія як тактика порівняльного дослідження. 3. Порівняльні дослідження Чарльза Тіллі, Теди Скокпол та ін. <p>Завдання на СРС: Порівняльні дослідження Чарльза Тіллі, Теди Скокпол та Шмоеля Ейзенштадта.</p>
	Тема 13. Порівняльні дослідження та мікросоціологія
13	<ol style="list-style-type: none"> 1. Діахронічні методи в соціальній компаративістиці. 2. Модель контекстуальних ефектів: теоретичні та методологічні аспекти. 3. Мікросоціологічні моделі вивчення соціальної дійсності та порівняльні дослідження. <p>Завдання на СРС: Приклади крос-національних досліджень з фокусом на мікросоціологічних аспектах.</p>
	Тема 14. Порівняльні дослідження та зміни в світовій системі
14	<ol style="list-style-type: none"> 1. Національний розвиток і світова система в ХХІ ст. 2. Методологія панельних досліджень національного розвитку. 3. Світ-системна модель та можливості компаративістики. <p>Завдання на СРС: Дослідницька модель світ-системного аналізу І.Волерстайна та його наслідувачів.</p>
	Тема 15. Порівняльні дослідження в області політичної соціології.
15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Діахронічні методи в соціальній компаративістиці. 2. Модель контекстуальних ефектів: теоретичні та методологічні аспекти. 3. Мікросоціологічні моделі вивчення соціальної дійсності в порівняльних дослідженнях. <p>Завдання на СРС: Порівняльний аналіз моделей Гантингтона та Фукуями.</p>
	Тема 16. Суспільні трансформації в порівняльному контексті.
16	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні моделі аналізу пост-соціалістичних змін: парадигми транзиту та трансформації. 2. Україна в порівнянні з країнами колишнього СРСР, Центральної та Східної Європи, Латинської Америки: спільне та відмінне. 3. Поєднання теоретичних моделей та емпіричних фактів в порівняльному дослідженні системних перетворень в пост-радянському просторі. <p>Завдання на СРС: Приклади крос-національних досліджень процесів трансформації в країнах колишнього Радянського союзу.</p>
	Тема 17. Компаративні дослідження та соціальна теорія: сучасність та перспективи на майбутнє
17	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування теорії в соціальних науках: проблеми та перспективи. 2. Розвиток компаративних досліджень: на шляху до теоретичної зрілості. 3. Перспективні розробки в області теорії та методології порівняльних досліджень. <p>Завдання на СРС: Новітні розробки в області методології крос-національних досліджень</p>
	Тема 18. Участь України в порівняльних дослідженнях.
18	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна як учасник міжнародних порівняльних дослідницьких програм. 2. Європейське соціальне дослідження. 3. Світове та європейське дослідження цінностей. 4. Міжнародна програма соціального дослідження. <p>Завдання на СРС: Характеристика Європейського соціального дослідження.</p>

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Студенти самостійно опрацьовують наступні питання:

Тема: Порівняльні дослідження в історії соціологічної науки

Основні питання: Порівняння крос-національних дослідницьких програм Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса.

Тема: Типи компаративних досліджень

Основні питання: Логіка дослідницької програми М.Кона. Крос-національні порівняння та узагальнення.

Тема: Понятійний апарат порівняльного дослідження

Основні питання: Проблеми репрезентативності, валідності та надійності вимірювання та даних в процесі крос-національних досліджень.

Тема: Методологічні особливості кількісних порівняльних досліджень

Основні питання: Функціональна еквівалентність індикаторів у крос-національному опитуванні

Тема: Кількісні порівняльні дослідження.

Основні питання: Крос-національні дослідження ціннісних орієнтацій Рональда Інглхарта: теорія, методологія, емпіричні знахідки.

Тема: Історико-соціологічні порівняльні дослідження

Основні питання: Порівняльні дослідження Чарльза Тіллі, Теди Скокпол та Шмоеля Ейзенштадта: теорія, методологія, результати.

Тема: Порівняльні дослідження в області політичної соціології

Основні питання: Порівняльний аналіз моделей Гантингтона та Фукуями.

Тема: Суспільні трансформації в порівняльному контексті.

Основні питання: Приклади крос-національних досліджень процесів трансформації в країнах колишнього Радянського союзу.

Тема: Порівняльні дослідження та соціальна теорія: сучасність та перспективи на майбутнє.

Основні питання: Крос-національні дослідження та соціальна теорія: сучасність та перспективи на майбутнє

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять та виконання завдань

Відвідування лекційних занять є бажаним. Під час їх проведення будуть розглядатись теоретичні підходи до аналізу даних в рамках кількісної парадигми, математико-статистичні методи обробки, узагальнення та аналізу соціологічних даних. Окрім того, лектор презентуватиме чисельні та різноманітні приклади практичного застосування кожного окремого методу з демонстрацією алгоритму в спеціалізованому програмному забезпеченні. Важливою складовою лекційного заняття виступатиме інтерпретація отриманих в результаті кількісного аналізу результатів, наведення і обґрунтування змістовних висновків на основі проведення статистичної експертизи. Таким чином, лекція поєднує в собі як теоретико-методологічну, так і методико-практичну складові аналітичного процесу з кількісною соціологічною інформацією. Для студентів,

які бажають досягти відмінних або хороших результатів у навчанні, активна робота на лекційних заняттях є необхідною передумовою. Однак відпрацювання пропущених лекцій не вимагається.

Відвідування практичних (семінарських) занять є обов'язковим. Пропущені практичні (семінарські) заняття слід виконати самостійно і відпрацювати під час консультацій.

Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. Студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до заліку. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані студентом. Контроль знань (розуміння) студента пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології, або під час перерви у навчальному занятті («на парі»). Студент, який виконає відповідні завдання (надать відповіді на запитання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст основних теоретико-методологічних засад проведення крос-національних досліджень з різноманітної проблематики, методологія та техніка створення міжнародних порівняльних індексів, переваги та обмеження таких досліджень, а також їх основні результати. Акцент робиться на дослідженнях, тою чи іншою мірою присвячених соціальним конфліктам в різних регіонах світу. Крім того, розглядаються різні кейс-стаді та приклади застосування спеціалізованого програмного забезпечення для вирішення конкретної аналітичної задачі, наводяться алгоритми застосування того чи іншого методу, а також пропонуються інтерпретації отриманих результатів. На прикладах відомих дослідницьких програм і проєктів студенти отримують можливість познайомитись з найкращими сучасними зразками поєднання теорії та емпіричного дослідження, спрямованого на верифікацію основаних на концептуальних положеннях гіпотез. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Лектор може ставити питання окремим студентам або аудиторії загалом. Вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Від студентів очікується вміння застосовувати теоретичні положення на практиці. На практичних заняттях будуть обговорюватися проблемні аспекти використання різних методів планування, організація та проведення крос-національних досліджень. Під час практичних занять викладач узагальнюватиме та аналізуватиме помилки і недоліки проведеної студентами роботи з обробки та аналізу кількісної соціологічної інформації, відповідатиме на питання студентів, студенти працюватимуть над помилками та недоліки один одного. На заняттях використовуватимуться різні кейс-стаді, робота з різноманітними базами даних, активні методи навчальної діяльності в парах і мікрогрупах. Під час практичних занять студенти працюватимуть з різноманітними джерелами кількісної та якісної соціологічної інформації, вчитимуться обробляти та аналізувати її за допомогою спеціалізованого комп'ютерного програмного забезпечення.

В ході семестру кожний студент за обраною темою здійснює підготовку та написання домашньої контрольної роботи у вигляді критичного огляду одного порівняльного дослідження. В процесі роботи над ДКР студенти набуватимуть компетентностей з написання аналітичних соціологічних текстів на основі самостійно проведеного аналізу соціологічних даних, застосовуючи дескриптивну статистику, одномірні, двомірні і основні багатовимірні методи.

Метою домашньої контрольної роботи є підвищення якості вищої освіти за рахунок створення умов для системної планомірної роботи студентів протягом усього семестру і надання можливості вивчення і контролю засвоєння теоретичного і практичного матеріалу навчальної дисципліни. Робота виконується з використанням статистичної програми з обробки соціологічних

даних SPSS. Робота має містити детальний опис і критичний аналіз теоретичних підходів, методології, методики та результатів одного крос-національного дослідження, в якому приймала участь Україна. Дослідження, обране для презентації, має бути узгоджене з викладачем. Неузгоджені теми до презентації не допускаються. Детальний опис вимог до ДКР наведено в Додатку В.

Правила поведінки на заняттях

Під час проведення занять рекомендується відключати телефони з метою досягнення більшого рівня уваги та сфокусованості на навчальній діяльності. Водночас, за рекомендацією викладача можна користуватися засобами зв'язку для пошуку інформації на гугл-диску дисципліни або в інтернеті.

Від студентів під час занять – як семінарських, так і лекційних, очікується активна діяльність, участь в обговоренні питань, виконання практичних завдань, вправ і задач, постановка запитань, внесок у колективну дискусію тощо.

Під час відповідей на практичних заняттях не слід читати зі смартфона, планшета або ноутбуку. Варто використовувати зроблені студентом нотатки, конспекти прочитаного навчального матеріалу та проведений самостійно вдома або на парі аналіз даних.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Участь у конференції / публікація тез	5 / 10 балів	За кожний день затримки із поданням ДКР нараховується	-1 бал
Участь у 2 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	10 балів		
Публікація наукової статті	10 балів		

Політика дедлайнів та перескладань

Кожне письмове домашнє завдання, про яке викладач повідомлятиме заздалегідь, має бути виконане до початку відповідного практичного (семінарського) заняття. Виконане завдання треба здати за день до дати відповідного заняття (виставити на сторінці дисципліни в Google Classroom – у випадку дистанційного (онлайн) навчання, переслати на електронну пошту викладача – у випадку очного навчання). За надані невчасно домашні завдання будуть зніматись бали (див.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів).

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Нижче в таблиці наведено всі види контролю та бали за кожен елемент контролю.

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Виступи на семінарських (практичних) заняттях, практичні вправи та завдання	75	5	15	75
2.	Домашня контрольна робота (ДКР)	25	25	1	25
	Всього				100

Календарний контроль

Проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу. Метою проведення календарного рубіжного контролю є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

Під час першого календарного контролю студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. Під час другого календарного контролю студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 40 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентам матеріалу та виконання пропущених практичних робіт.

Семестровий контроль: залік

Умови допуску до семестрового контролю: зарахування усіх практичних завдань та семестровий рейтинг не менше 40 балів.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Перелік питань, які виносяться на семестровий контроль (залік):

1. Розкрийте характерні особливості раннього етапу становлення теорії та практики порівняльних досліджень.
2. Визначте специфіку порівняльного підходу як особливої стратегії соціологічного дослідження.
3. Дайте загальну характеристику та визначте основні принципи двох стратегій компаративного дослідження – кількісної та якісної, розкрийте специфіку їх співвідношення.

4. Класифікації порівняльних соціологічних досліджень.
5. Етапи розвитку та сучасний стан порівняльних досліджень.
6. Загальна характеристика найбільших порівняльних трендових досліджень.
7. Порівняйте специфіку компаративної методології Е.Дюркгайма, К.Маркса та М. Вебера.
8. Внесок П. Сорокіна у розвиток порівняльних досліджень у соціології.
9. Розкрийте сутність проблеми еквівалентності в інтерпретації значень, дефініцій і концептів.
10. Особливості організації порівняльних досліджень.
11. Джерела інформації для порівняльного вторинного аналізу.
12. Проаналізуйте логіку дослідницької програми Мелвіна Кона.
13. Методологічні особливості порівняльних досліджень.
14. Розкрийте сутність головних методологічних проблем та можливих шляхи їх вирішення в процесі підготовки та проведення порівняльних досліджень.
15. Поясніть, в чому суть та особливості крос-національної історико-соціологічної методології.
16. Еквівалентність метода вимірювання в порівняльних дослідженні.
17. Еквівалентність одиниць спостереження та їх відбору в компаративному дослідженні.
18. Обробка, документування та презентація даних в компаративному дослідженні.
19. Розкрийте різницю між універсальною та історично-обумовленою теорією, наведіть приклади таких типів теорій.
20. Означте особливості порівняння націй на глобальному, агрегованому та індивідуальному рівнях.
21. Охарактеризуйте процес планування компаративного дослідження в рамках кількісної парадигми.
22. Порівняйте різні стратегії (дизайни) компаративного дослідження.
23. Розкрийте сутність проблем вимірювання, валідності та надійності в порівняльних дослідженнях.
24. Розкрийте суть теоретичних дискусії про сутність і проблеми суспільного розвитку і емпіричні верифікації різних теорій в порівняльному ракурсі на рівні країн та регіонів.
25. Дайте характеристику теоретико-методологічних засад, досягнень і обмежень компаративних досліджень Рональда Інглхарта.
26. Порівняйте теоретичні та методологічні засади аналізу пост-соціалістичних змін в руслі парадигми транзиту та трансформації.
27. М.Кон про чотири типи компаративних досліджень: теоретико-методологічне обґрунтування та приклади.
28. Аналітична схема дослідження Мелвіна Кона про взаємозв'язок між соціально-структурною позицією індивіда та його соціально-психологічними й ціннісними характеристиками.
29. Інтерпретація подібностей між країнами: методологічні підходи та приклади.
30. Інтерпретація відмінностей між країнами в порівняльному дослідженні. Роль історія в міжнародній інтерпретації: методологічні підходи та приклади.
31. Обмеження компаративного дослідження та можливі варіанти їх подолання (на прикладі аналізу взаємозв'язків особистості та соціальної структури М.Кона).
32. Особливості порівняльного аналізу емпіричних даних.
33. Шляхи перегляду початкової інтерпретації в порівняльному дослідженні.
34. Специфіка та значення порівняльних досліджень в соціології.
35. Участь України в міжнародних крос-національних дослідженнях (на прикладі одного дослідження – за вибором студента).
36. Світове та Європейське дослідження цінностей (WVS, EVS): характеристика програми, методології та основних результатів.
37. Європейське соціальне дослідження (ESS): характеристика програми, методології та основних результатів.
38. Міжнародна програма соціального дослідження (ISSP): характеристика програми, методології та основних результатів.
39. Основні тенденції в розвитку порівняльних досліджень в соціології на сучасному етапі.
40. Україна в порівнянні з іншими суспільствами: подібне та відмінне (на прикладі одного компаративного дослідження – за вибором студента).

Неформальні дистанційні та онлайн курси

Існує можливість зарахування сертифікатів проходження дистанційних чи онлайн курсів за відповідною тематикою. Можливе використання тих чи інших інших масових відкритих онлайн курсів (повністю або частково) має бути погоджене з лектором.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено: доцентом кафедри соціології, к.с.н., доц. Коржовим Геннадієм Олександровичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 10 від 08.04.2023)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 8 від 02.06.2023)

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

PCO кредитного модуля «Порівняльні дослідження в соціології» передбачає оцінювання робіт студентів з наступних видів робіт:

- 1) Виступи на семінарських (практичних) заняттях, експрес-опитування, опитування за темою заняття, тест (Г сем)
- 2) Домашня контрольна робота (ДКР) (Г дкр)

1. Розрахунок вагових балів

PCO з дисципліни складається із суми балів студента за виконані контрольні заходи протягом семестру (RD)

$$RD = \Gamma \text{ сем} + \Gamma \text{ дкр} = 100 \text{ балів}$$

- 1) Виступи на семінарських (практичних) заняттях, експрес-опитування, опитування за темою заняття (Г сем)

Ваговий бал – 5 балів за правильну відповідь (доповнення до відповіді) на одне питання. Максимальна кількість балів за активність на семінарських заняттях дорівнює

$$\Gamma \text{ сем} = 5 \text{ балів} * 15 \text{ від.} = 75 \text{ балів}$$

При відповіді на кожне питання студент отримує :

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації, якщо у відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання; активна участь в занятті – 5 балів;
- «дуже добре» і «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 3-4 бали;
- «задовільно» і «достатньо», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі, доповнення до відповіді інших студентів – 1-2 бали.
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі, студент виявився не готовим відповідати на поставленні питання – 0 балів.

- 2) Виконання домашньої контрольної роботи (Г дкр).

Ваговий бал – 25 балів.

«відмінно» – 23-25 балів

«дуже добре» – 20-22 балів

«добре» – 16-19 балів

«задовільно» – 13-15 балів

«достатньо» – 11-12 балів

Fx (допуск до виконання залікової контрольної роботи) – 10 балів

При отриманні менше 10 балів домашня контрольна робота студенту не зараховується.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється відповідно до повноти виконання завдання, коректності опису результатів, теоретичної та фактографічної насиченості, глибини аналізу.

Заохочувальні бали

За участь в науково-практичних конференціях, що проходять на ФСП або в інших освітянських та дослідницьких установах, студент отримує додаткові бали.

Умови допуску до семестрового контролю:

Умовою допуску студента до заліку є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 40 балів. Студенти, які протягом семестру набрали менше 40 балів, до заліку не допускаються.

Студенти, які протягом семестру набрали 60 і більше балів, можуть отримати, за згодою студента, без додаткового опитування семестрову оцінку «автоматом».

Студенти, які протягом семестру набрали менше 60 балів, але більше 40 балів ($40_{\text{бал}} < RD < 60_{\text{бал}}$), або бажають підвищити рейтингову оцінку, виконують залікову контрольну роботу.

Для отримання «зараховано» з першого календарного контролю студент повинен мати не менше ніж 20 балів, для отримання «зараховано» з другого календарного контролю студент повинен мати не менше ніж 40 балів.

Переведення значення рейтингових оцінок в ECTS та традиційні оцінки для виставлення їх до залікової відомості та залікової книжки здійснюється відповідно до табл.1

Таблиця 1

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Традиційна оцінка
95 - 100	відмінно
85 - 94	дуже добре
75 - 84	добре
65 - 74	задовільно
60 - 64	достатньо
Менш ніж 60	незадовільно

Вимоги до домашньої контрольної роботи (презентації)

ДКР, яка захищається студентами у вигляді презентації, має містити детальний опис і критичний аналіз теоретичних підходів, методології, методики та результатів одного порівняльного дослідження, в якому приймала участь Україна. Перелік порівняльних досліджень, які рекомендуються для презентації, надається лектором. Дослідження, обране для презентації, має бути узгоджене з викладачем. Неузгоджені теми до презентації не допускаються. Презентація повинна включати наступні елементи:

1. Загальний опис дослідження: початок, раунди (хвили) проведення, географічне охоплення (кількість країн), участь України (роки, організація, програма), організатори та спонсори дослідження.
2. Веб-ресурс та наявність вільного доступу до масивів (баз) даних або/та онлайн-аналізу даних на офіційному сайті проекту.
3. Тематика дослідження. Наукова проблема та основні гіпотези.
4. Методологічні аспекти та проблеми дослідження. Вибірка (обсяги, тип).
5. Основні результати дослідження: загальна характеристика. Більш детальний опис одного модуля, частини дослідження.
6. Україна в порівнянні з іншими суспільствами: подібне та відмінне.
7. Поглиблений аналіз однієї дослідницької проблеми з використанням двомірного та багатовимірного методів аналізу в програмі SPSS (додаткове завдання для тих, хто претендує на оцінки «відмінно» та «дуже добре»).

Робота виконується із застосуванням статистичної програми з обробки кількісних соціологічних даних SPSS. Презентація має бути виконана в програмі Power Point в обсязі не менше 20 слайдів. Результати роботи мають бути презентовані під час одного із практичних занять згідно заздалегідь узгодженого графіку. Робота має бути роздрукована та надана викладачеві в електронному вигляді за 2 дні до презентації. Оцінюється як сама робота, так і її захист.

В результаті виконання завдання необхідно здати 3 файли:

- 1) сама презентація в Power point (20+ слайдів),
- 2) повний текст доповіді (файл Word) (7-10 с.),
- 3) файл розрахунків в SPSS (output).